

پیشگفتار^۱

مصرف آب برای تولید محصولات کشاورزی، صنعتی و ارائه بسیاری از خدمات و تولیدات دیگر اجتناب‌ناپذیر و ضروری است. میزان آبی که برای تولید یک محصول، کالا یا خدمات مورد نیاز می‌باشد، اصطلاحاً آب مجازی نامیده می‌شود^۲. ایران جزء کشورهایی است که در تبادلات خود با سایر کشورها بیشتر وارد کننده آب مجازی است و نه صادر کننده آن. در سالهای اخیر بر اساس آمار مراکز تحقیقاتی وابسته به یونسکو، خالص واردات آب مجازی به ایران حدود ۱۵ میلیارد متر مکعب در سال می‌باشد که عمده آن در قالب واردات محصولات کشاورزی از جمله گندم و برنج بوده است. یکی از دلایل این موضوع، قرار گرفتن ایران در منطقه خشک و نیمه خشک خاورمیانه است و دلیل دیگر، راندمان پایین استفاده از آب در کشاورزی و صنایع می‌باشد. با توجه به اینکه در سالهای آتی وضعیت اقلیم ایران به سمت خشکی بیشتر می‌رود، توجه به مفهوم آب مجازی اهمیت بسزایی پیدا می‌کند. در یک دید ملی نیز با توجه به اینکه توزیع بارش و جمعیت در کشور همگن نیستند، در سالهای آتی باید تولید محصولات کشاورزی را که ردپای آبی (Footprint) بیشتری دارند، کمتر کنیم و تا حد امکان وارد کننده آن باشیم. در واقع لازم است در سالهای آتی در تولید محصولاتی که نیاز به آب مجازی بیشتری دارند احتیاط بیشتری را معمول داریم و واردات آنها را مورد ارزیابی مجدد قرار دهیم و متقابلاً برای حفظ بازار کار در داخل کشور و کاهش فشاری که واردات بر این بازار تحمیل می‌نماید، ایده تولید محصولاتی با ارزش افزوده برتر و مصرف آب کمتر مورد بررسی و توجه نظر بیشتری قرار گیرد. به طور خلاصه در مدیریت منابع آب، مؤلفه آب مجازی نیز ارزیابی شود و راهکارهای بهره‌وری بهینه از این منابع بهبود و ارتقاء یابند. همچنین توازنی بین امنیت غذایی کشور از یک طرف و حفظ محیط زیست از طرف دیگر برقرار شود. مدیریت مؤثر منابع آب (با توجه به آب مجازی و معادلات ترازمندی مصرف- موجودی آب)، از افت سفره‌های آب زیرزمینی جلوگیری می‌کند و به حفظ تالابها و دریاچه‌های داخلی که در تهدید هستند، کمک خواهد کرد. در واقع با اعمال این سیاست، از کشت محصولات آبربر و با ارزش افزوده کم جلوگیری می‌شود و کشاورزان به سمت تولید محصولات با بهره‌وری بیشتر سوق داده می‌شوند. با توجه به اهمیت موضوع آب مجازی، مجله تحقیقات منابع آب ایران از چاپ مقالاتی که به اقتصاد آب و به طور مشخص به چگونگی مدیریت آب مجازی در کشور بپردازند، صمیمانه استقبال می‌نماید.

۱- متن اولیه این پیشگفتار توسط آقای دکتر مهدی ضرغامی تهیه شده است و از سوی سردبیر و دیگر اعضای هیأت تحریریه ویرایش و تکمیل شده است.

۲- برای مطالعه بیشتر در این زمینه می‌توانید به فایل ارائه آقای دکتر رضا مکنون در همایش تدکس ۲۰۱۳ به آدرس <http://sustainability.aut.ac.ir/?q=node/۲۲۲> مراجعه نمایید.